

H A D I
ÉS MÁ S NEVEZETES
T Ö R T É N E T E K.

Költ BÉTSBEN, Mártziusnak 5-dik Napján,
1790-dik Esztendőben.

Oláh Ország.

Még az el múlt Jan. 21-dikén méltóztatott egy, Irásainkból is esméretes vitézféggü első Májor Úr, betses Levelét Oláh Országból hozzánk útasítani: de azt, kezünkhöz későn lett érkezése miatt, az el múlt Póstánál elébb nem közölhattuk volna; a' midőn pedig a' halasztás nélkül meg irandó dolgok sokfága meg akadályoztatott bennünket annak (valamint még más két kedves Irásoknak is) közlésében. Most tehát, bár későtskén is, ugyan csak kívántuk azt, munkánknek ezen Darabjába bé iktatni, mind a' nagy érdemű Iró eránt tartozott háládatosságunknak ez által lehető meg bizonyítására; mind pedig,

U

mel



mivel olly dolgok vagynak benne, mellyeket most sem lesz, reménységünk szerént, únalmas dolog olvasni. — Így következnek a' Levél szavai:

„Most a' *Jalomitza* vize mellett lévő *Szlobozie* nevü Klastromban, 's ehez közel való néhány helységekben fekszem, egy Székely Osztályommal, 's egy gyalog Bata-
lionnal az *Orosz* Reg. jéből, mellynek Kor-
mányozója Oberster *Lairitz* Úr. Az elől
vigyázóink, kik *Tzúg* (Tsomó *) Húszár-
fág.

*) A' *Tzúg*ot, koránt sem olly széjjel fordítottuk
Tromónak: valamint mostanában a' *Rescriptumot*
Vissza-Irásnak, a' *Président* *Elölülőnek* 's a' t.
mintha az efféle szóllások formáját a' Haza nya-
kába akarnánk vakmerően varni. — Az új, és
eddig szokásban nem volt szóknak bé hozása,
nem egy két ember dolga. — Ezek csak próbák:
kedves Hazánkfiainak felölök 's több olyanok
eránt való ítélet réteket nem csak kedvesen
vevő; hanem egész indulattal ki is kérjük. —
Háládatos örömmel érzékenységgel vettük nem
igen régiben, egy nagy érdemű Úrnak *Marosvá-
sárbelyről* tett hasznos jelentését az eránt, hogy
Moldvában fekvő *Fasszi Városának* valóságos
Magyar neve: *Gyász Vásár*; azon *Oláh Ország*
Városnak pedig, mellyet mi, mások után, *Dsur-
sounak*, *Gyurdsounak* neveztünk egynehány iz-
ben: *Fekete Gyergyó*. — Az ilyen oktatásokból
nem

lágból, és *Stephani* 200 szabad akaratú katonáiból állanak, 6 órannyira vagynak tőlünk, *Silistria*, *Rosovata* és *Hirsova* Török erősségekkel által ellenben, a' mellyek 's említett vigyázóink között, tsupán a' Dunának két ágú folyása vagyon. — Dec. 14-kén által tsaptak vala a' Törökök *Silistriánál*, melly *Dresztrának* is neveztetik: de a' miéiaktól vissza hajtattak. Jan. 7-dikén, ugyan tsak *Silistriából* 3 Törökök jöttek vala *Keleńds* nevü falu eleibe, 's a' parton meg állván által kiáltroztak: de észre vévén katonáinkat, vissza rugaszkodtak. — *Braillában*, *Tsurtsóban* (*Fekete Gyergyó*), *Turmában*, melly erősségek innen a' Dunán vagynak, Oláh Országban, Törökök tartózkodnak: de magokat nem is mutatják. — Jan. 2-dikától fogva 8-dikig, meg jártam, egy Tsomó Székely Húzfárokkal, a' Duna melylyékét, *Silistriánál* el kezdvén, a' *Jalomitza* vizének Dunába való szakadásáig. Jártomban költömben sohol ellenséget nem láttam. — *Silistriánál* és *Hirsovánál* sántzol a' Török; eleget lövöldöz a' Duna partján: de erre nem igyekezik jöni; sőt, a' mint némellyek

U 2 bizo-

nem tsak magunk tanulunk; hanem egész Nemzetünknek óhajtott hasznára lehetünk.



bizonyítják, a' Basáktól parantsolatjok va-
gyon, hogy az *Oláh* részre ne jöjjenek,
mellyet igen szívesen meg is tselekefsznek;
sőt a' múlt napokban mind szekere hátán
vólt *Bulgáriában* a' Törökség; most ugyan
kezdett már tsendesedni. — A' *Tatárkhán*,
ezer Tatárral, *Hirsovához* érkezett a' na-
pokban. — Mi, most egész *Oláh Ország-*
ban jól élünk, szükfégünk semmiben nintsen;
a' *Braila Rájából* (kerületből) egynehány
ezer szekér szénát el hordattunk; és fenki
sem állott elönkbe. “

S z e r v i a.

Negodin, Febr. 6-dikán 1790. „Ma
harmad napja, hogy *Versetzről*, hosszas
hideglelésem után, valahára ide érkezhettem.
Sajnálom, hogy azon erős, és nagy köver-
kezésekre szolgáló bajvívásban jelen nem le-
hettem, melly éppen ma egy hónapja tartat-
ott a' Törökökkel; nyomos reménységem
vagyon mindazáltal, hogy még a' napokban
helyre hozhatom, a' mit akkor akaratom
ellen el kellett múlatnom: mert tsak el lehet
gondolni, hogy mindent el fognak követni
a' Törökök, a' *Krajna* vissza vehetéséért;
mind azért, mivel ezen 70 helyfégekből álló
kerület a' Török Szultánné möringja, vagy
is jegy jószága; mind pedig, hogy annál
fögva *Orsovát* meg szabadíthassák; és végre
mi-

mivel Seraskier *Jussuf* Basa feje van belé kötve, ha minket ki nem vetkeztet ezen szép környék birtokából. — Itt ma olly nagy és örvendetes emlékezerű dolog ment véghez, melly ezt a' napot valóságos inneppé változtatta. E' vala ugyan is az a' nevezetes nap, mellyen ama bátor szivű okos Vezér Mélt. Oberster *Liptay* Úr, azon érdemes személlyeket, kegyes Fejedelmünk nevében, vóltaképpen meg vigasztalta, a' kik Jan. 6-kán magokat olly dicső módra meg különböztették; ki osztván nékiek a' tsara egygyik helyén, a' népnek jelenlétében, azon kegyelem jeleit, mellyekkel méltóztatott Ő Felsége az említett Vitézeket, Oberster ő Nagysága hathatós ajánlására meg jutalmaztatni. Mindeneknek előtte, Fő Százsamester *Szarvasy* Úrnak *) mellyére illette a' M. Terésia je-

*) Ezen Vitéz Úr (így ír a' Levél Iró érdemes Tifzt Úr) *Mehádiánál* is álmétkodásra méltó dolgokat tselekedett; de fenki sem vólt, a' ki ritka érdemeit igazán 's méltó rajzolóással eleibe adta vólna Ő Felségének: hanem újjabban meg mutatott vitézségének bezzeg akadt igaz Szemlölője. Mert ha, szintén rend kívül valók vóltak, a' mellyeket véghez vitt Májor *Szarvasy* Úr; bizonynyal Oberster *Liptay* Úr is majd éppen példa nélkül való dolgot tselekedett, midön tsak nem

jeles Rendjének Keresztjét. — Érdem pénze 19-an kaptak a' diadalmas feregből; úgymint: az *Erdödy* Huszársjai között: *Verner* Miklós, *Lang* Fülöp Strázsamesterek; *Goldberger* Dániel, *Szegö* Zsigmond, *Bene* József, *Gergits* József, *Matyok* Ferentz, *Kováts* Mihály, 's *Vizi* Pál Káprálók; és *Gerse* Mihály Közember, ezüst érdem pénzzel ajándékoztattak; *Nagy* György Káprál pedig, ki ennek előtte ezüstöt nyert volt, mostan aranyat kapott helyetre. — A' *Pálffy* Reg. jéből: *Fallits* János Strázsamester. — A' Német *Bánátiból*, a' *Canta* *Czarán*, *Raki* *Knesevich*. A' *Pattantyúsok* között: *Herman* János. Az *Oláh* 's *Rátz* Reg. ből: Strázsamester *Ivanovich*, Kápr. *Savo* *Milloseeho*. A' *Lattermanéből*: Kápr. *Retting* 's *Hopfner* Közlegény. Ezek mindnyájan ezüst érdem pénzzel tiszteltettek meg. — Öröme 's különös díszére szolgálhat valóban kedves Hazánknek azon jeles történet, melly ezt a' napot sok nagy napoknál örvendesebbé tette: mert hogy egy Magyar Oberst *Laidinánt* Úrnak szavára, minden Tanáts tar-

az egész győzedelem ditsőségét *Szarvay* Úrra ruházta, mellyel valóban a' maga ditsőségét még nagyobbra tette.

tartás nélkül, *Terésia* Rendjével tisztelvény meg valakit a' Fejedelem, 's 19 érdem pénzt ki osztogattasson — az hallatlan dolog. — A' Törökök, kik *Vidinben* (Bödön) laknak, mind eddig sem hiszik, hogy őket egy vólt Oberstlaidinánt vette vólna meg; hanem azt tartják, hogy annak, (az ő szóllásoknak módja szerént) egy nagy Basának kellett lenni. — Minémű indulattal vette légyen *Laudon* fő Vezér, Oberster *Liptay* Úrnak, ditső győzedelme eránt hozzája tett jelentését, tökéletessen meg bizonyította azt, az Oberster Úrhoz, Jan. 20-dikán adott feleletével. Ennek valóságos párját, úgymint a' mellyet a' fő Vezérnek saját Leveléből magam irram le, ide zárom *). — Hát az a' nagy

*) Ez az: „Maga fogja tudni Nagyságod, minémű meg elégedéssel legyek az eránt, valamit az Úr a' reá bizott helynek meg tartására, és a' *Krajnának* újjolag való el foglalására, különös okossággal 's hasonló nagy szivüféggel el követett: és én kérem az Urat, legyen tökéletes meg győződésfel, az én örökös háládatosságom eránt, mellyre nállam virtusai által méltóvá tette magát. Az Úr egész mértékben bé töltötte a' maga felől való jó gondolatimat; én sem fogok bizonyára semmi alkalmatosságot el málatni, a' mellyel háládatos vóltomat meg bizonyíthatom,
és

nagy lelkű 's igazán nemes érzékenységgű H. *Hohenlohe* mit tselekedett? — Midőn a' Törökök ki kergették *Negodinból* a' *Branovátzky* szabad akarató katonáit, 's már *Gladova* felé indultak volna: el küldött Ob. *Liptay* Úr H. *Hohenlohe*hez, a' dolog miben lérenek elő adásával, 's ahoz képest kérte a' *Hertzeget*, hogy engedné meg, ha ugyan böltseffége szerént ellenkezőt nem lát jónak, az ellenségre való reá ütést. Ő *Hertzege* mindenben jóvá hagyta az Ob. Úr szándékát. Midőn az ellenségen való diadalom meg készült

és hogy mennyire betsülöm én az Urat. — Ő Felsége maga meg esmeri azt az érdemet, melylyet az Úr szerzett magának, és méltóztatott engemet bizonyosfá tenni a' felől, hogy az Urat 2-dik Obersterfégre emelte *Pálfnál*; mindazáltal úgy, hogy az asztali pénzt meg kapja: mivel szükség, hogy az Úr továbbra is meg maradjon *Gládovában*, és a' *Krajnában* Kormányozónak; 's ugyanarra való nézve nem tellyesíttethetett az Úr oránt tett jó indulatú jelentése H. *Hobenlohenak*. (A' maga Reg. jébe kérte t. i. első Obersternek *M. Liptay* Urat a' *Hertzege*: a' mint erről tettünk is már ez előtt emlékezetet). — Többire, kedves dolgot fog előttem tselekedni az Úr, ha mind azokról, valamik fognak ezután is történni az *Uraknál*, engemet tudósítani kíván.

L a u d o n.

szült volna: ő Hertzegségének akarta tulajdonítani az Ob. Úr a' győzedelmet: mivel hogy annak engedelmeből ment volna az ellenfégen. A' Hertzeghez e' dologban tett alázatos jelentésére, ilyen feleletet nyert az Ob. Úr: „*Azért, hogy én javallottam Nagyságodnak a' Gladovától való elébb nyomúlást: bizonyos lehet benne, hogy én a' dolognak szerentsés ki meneteléből semmit is magamnak nem tulajdonítok; de ha nem sült volna el a' próba: az egész meg felelést magamra vettem volna.*“ — Ez olyan nemes tselekedet, mellyet fokban tsudálnak, de kevesen követnek, 's a' melly nagyobb ditsőffégére válik az igazság szerető Hertzegnek, mint másoknak, az el ragadozott, és erőszakosan, vagy álnok módra magokra ruházott idegen érdemek.“

Bellentzről (a' Banátból) ezeket írja, Febr. 18-dikán hozzánk útasított Levelében, egy érdemes Barátunk: „Febr. 2-dikán, 85 Törökök szállottak két Tsajkából, 's ugyan annyi *Oranitz*a nevezetű hajókból, *Erzsébet Vára* alatt partra, azzal a' szándékkal, hogy majd fát visznek a' Várba. Észre vévén a' dolgot Oberster Gr. *Auersberg* Úr, a' ki az *Allion* hegyén kommandíroz, a' ki kötött hajók felé igazítottatta az

ágyúkat, 's azokat erőssen kezdi lövetni. Ennek hallására, az *Erzsébet* Várán fellyül lévő erdőkben táborozó Stutzosaink, az erdőkben feléjük lopódó ellenséget tzielba vették, 's belőlle csak hamar 25-öt elejtének, fokakat pedig meg sebesítettek. Meg rettenvén a' még épen maradt része a' Törökfégnek, sebeseit hirtelenséggel *Erzsébet* Várába hirtzolta, a' hajókból vigyázatlan-sága miatt kettőt el szalasztott kezéből, melylyeket a' viz *Gládova* felé le vitt. — Az ellenségnek *Gládova* körül észre vett szaporodása okozta, hogy Febr. 4-dikén Regimentünknek (*Erdödy*) újra egy Osztálya indíttatott arra felé útnak. Nem sokára H. *Caburgtól*, a' ki most a' *Havasalföldi*, 's *Bánátusi* seregeket fő hatalommal kormányozza, más parantsolat érkezék, melly szerént a' 4-diknek is meg kellett indulni. Ez 12-diken szállott ki téli nyugodalmának helyeiből, és stettségei ment két szakaszban, egyik *Ó Orsova*, a' másik pedig *Tsernetz* felé vévén útját, a' hol a' Dunán által költöznek; de a' mint egy egy *Tsomó* által érkezik, a' másikat meg nem várván, leg ottan *Gládova* felé, 's onnét haladék nélkül *Negodinig* nyomúl. A' Stab is 17-diken indul *Ebendorfba*, hogy ha a' szükség úgy találja hozni magával, könnyebben ér-
hes:

hessen az 5-dik Osztállyal segítségre. Vagy ha akkoráig sem adnák meg magokat az *Orsovaiak*; Mártz. 10-dikére, a' mikorra rendeltetett az újj Ostrom, által költözzön ez is a' Dunán, és *Gládova* körül, az *Orsova* segítségére jöni találó Törököknek útját, 10 Batalionokkal, 's egy más Lovas Reg. együtt el állhassa.

Febr. 6-dikán, *Negodin* mellett, arra a' helyre gyülekeztette Oberster *Liptay* Úr Lovassainknak egy részét, 3 Gyalog Batalionokkal egyetemben, a' hol Regimentünk érdemes Májorja *Szarvasy* Úr, második húzomban meg verte a' Törököket. Ott egy rövid, de szíveket indító Beszéd után, mellyére köté említett Májor Úrnak a' *Terésia* Rendjének Keresztjét. Azután elő szólítja azokat is, a' kik magokat az érdem pénzre tették méltókká. (Ezek meg vannak már az előbbeni Levélben nevezve.) — Illy módon tehát, ezen háborúban hárman nyerték már Nemes Regimentünkben a' *Terésia* Rendje Keresztjét, úgymint Ob. *Kosztolányi*, Májor *Piátsek*, és Májor *Szarvasy* Urak; 24-en pedig érdem pénzt kaptak. — *Coburg* Hertzeg *Jassziba* (Gyász Vásár) ment *Bukarestből*, a' Békesfégről tartandó végzésekre nézve. 16

A' *Temesvári* Tudósítások szerént, már Febr. 13-dika tájján el kezdődött ott újjolag a' Hadhoz való mindennemű készületeknek meg tevése. — A' *Württemberg* Regomentje az említett napon érkezett az oda való külső Városokba, a' honnan *Mehadia* felé nyomúlt.

Nagyváradról értjük, hogy arról a' vidékről is meg indul B. *Vallisch* Vafas Reg. je *Supanek* felé első Mártziusban. — Ugyan onnan írják, hogy a' *Devins* Reg. je, a' *Banátusból*, *Lengyel Ország* felé folytatván útját, Febr. 1. 2. és 3-dik napjain érkezett 3 szakaszban *Nagyváradra*. 3-dikon közönlégesen meg vendéglettek, muzsika szó alatt, némelly fő Tiszteknek is jelen léteben, a' Város Házánál, azon 18 díszes Tagjai a' Reg. nek, a' kik arany, vagy ezüst érdem pénzt nyertek példás vitézségekkel. Ezek többnyire *Bihar* és *Szabolts* Vármegyebéliek.

* * *

Esztergom Vármegyében és Városában lett fogadtatásáról a' Magyar Koronának, így ír egy ott lakozó Tudós Hazafi: „Egész *Esztergom* Vármegyében, a' merre el vitétt a' Sz. Korona, majd egy, majd más

tsomó Nemesség *) kísérte azt mindenütt. A' Városon túl várta *Konde* József Szolga Biró Úr 60-ad magával, a' ki bé is vezette azt osztán *Esztergom* Városába. De innen is ki mentek eleibe a' K. Városból **) ugyan 100-nál felesébb számú Lovasok, *Pauer* Ádám Kapitány Úrnak, és ugyan annyi Gyalogok, *Latesits* Pál Tanátsbéli Úrnak kormányozások alatt, mind tsinos öltözetekben; nem külömben az Érseki Városból is sok fegyveresek 's az Érsek katonái egy forma zöld ruhában, a' kik valóba nem kevesse nevelték a' pompa fényességét. Azonban 300 egy forma magyar fehér ruhákban díszeskedő hajokat rózsza szín pántlikákkal ékesített, kezeikben pedig égő viasz gyertyákat tartó Szüzek készen várták a' Város végén, két forjában, azon drága Kintsnek el érkezését. — Febr. 20-dik napjának estvéli 9 órája vala az a' szetentsés idő szakasz, mellyben a' Sz. Korona *Esztergom* határába bé ért.

Ak-

*) Fel vólt t. i. a' Nemesség néhány Tsomókra osztva, mellyek bizonyos mellzéfégre el rendeltettek egymástól. Ezeknek egyikét fel váltotta a' másik a' kísérésben.

**) *Esztergom* Királyi Város; hanem annak egy része, melly *Belsővárosnak* neveztetik, az *Érseké*.

Ispány Urak vezettek. Ezek ki vévén a' Ládát, mellyben Hazánk Drágaságai valának, a' Hintóból, az elől ment Korona Örzök, két Udvari Titoknokok, és 6 Nemes Testörzök után, magok vitték fel azt azon Királyi módra fel készített 's meg világosított Szobába, mellyben az előtt a' Prépost lakozott, 's le tették egy drága boritékokkal bé vont Asztra; különös örömmel tévén vallást a' felől, hogy életekben kedvesebb terhet nem emeltek. A' Ládának le helyterése után, olly ékes Magyar Beszédet mondott Főtisztel. Vicarius Generális Úr, mellyel minden halgatóknak örömököt még nagyobbra tetézte. Elő adta t. i. az okokat, miért viseltettek a' Magyarok, más Nemzetek felett, mindenkor olly nagy tisztelettel ezen Királyi Ékefféghez, a' Koronához. Ezen okok közt főképpen azt említette, hogy a' Koronának forsával, a' közönséges Boldogságnak forsa is igen együtt járt még eddig. — Ezen Beszédre, kevés, de igen fontos szókkal válaszolt Magyarúl, az öregebbik Korona Örző, melly feleletet közönléges öröm kiáltások 's tapsolások váltottak fel. Azután ki vétetett Ládájából a' Sz. Korona, és mindenek szemléléseknek tárgyává tetetett: nekem pedig, mint História Irónak, meg engedtetett, hogy kezem.

zembe is vehetném, 's ugyan tsak kedvemre meg nézegethenném. — A' Te Deum etc. temérdek sokaság között, estvéli 10 órakor el énekeltetett; hasonlóképpen más nap dél előtt is, ugyan tsak 10 órakor, minekutánna t. i. reggeli 7-edfél órakor hasonló pompával vitettetett volna ki a' *Buda* felé utazó Sz. Korona, mint a' millyennel hálásra bé hozatott vólt. — A' 300 Szüzekre nézve, ez a' külömbfég vólt reggel, hogy viafz gyertyájaik helyett, rzfira fátskákat vittek kezeikben. — *Kondé Szolga* Biró Úr egész *Dorogig* ment, hatvanod magával, a' Sz. Korona előtt. “

Ezen a' héten, eleibe indúlt *Ferentz Föhertzeg* az *Attyának*, *Leopold* Királyunknak; de tsak hamar vissza tért: mert öszve találkozván a' *Florentziából* jövö *Kurirral*, meg értette tőle, hogy tsak Febr. utolsó napján fogna meg indulni *Béts* felé az említett Királyunk. — — — — —

M. Gróf *Pálffy* Károly Kantzellárus Úrhoz egy Levele érkezett *Leopold* Királyunknak, mellyben az eránt tesz jelentést, hogy mind azokat szentül meg tartani kész, a' mellyeket meg boldogúlt *II. József* meg ígért; és hogy a' jövö Júniusban kívánja magát meg koronáztatni, 's Ország Gyűlést tartani: — — — — —

— — — — — Az itt múlató Magyar Méltóságoknak nem Magyar születésű Dámáik is készíttetik már a' díszes Magyar öltözeteket, hogy a' Júniusi pompára illendő képpen jelenhessének meg Hazánk kebelében.

